

Ս. ՂԱԶԱՐ ՄԵԾ ՇՈՒՔՈՎ ՏՕՆԵՑ Ս. ԷԶՄԻԱԾՆԻ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐԻ 1700-ԱՄԵԱԿԸ

Երեքշաբթի, 25 Նոյեմբեր, երեկոյեան ժամը 6-ին, վանքի կամրջակին վրայ միաբանութիւնը կ'ընդունէր Վենետիկի Ամենապարի Պապրիարքը, Ծիրանատր Անճէլօ Սթօլա եւ շքեղօրէն զարդարուած Մայր եկեղեցի առաջնորդելով, ուր հրաւիրեալներ տեղ բռնած էին արդէն. սկիզբ կ'առնէր պաշտօնական հանդիսութիւնը:

Իրաւերէն լեզուով ՎԱՅՐ ՄԵՐԻ արպասանութենէն անմիջապէս յետոյ, Գարեգին Յովսէփեան շքեղ պարիթոնը Գերմանիայէն, փշաքաղեց ներկաները ՌԲԲԻՆ ԼԵՐ Ս. ԵԿԵՂԵՑԻ շարականով:

Շարականներու հապուածաբար ընթերցումներ կատարուեցան իրաւերէնով (Այսօր ցնծան դասք առաքելոց - Շինող էիցս համայնից... - Լերինք ամենայն այսօր ցնծացէք... - Պայծառացան այսօր Սուրբ Եկեղեցիք), որոնք ընդմիջուեցան Գարեգինի մեներգներով՝ «Էջ Միածինն ի Կօրէ, եւ լոյս փառաց ընդ նմա...», «Ամէն հայի սրտից բխած լսիր այս ծայն ով Աստուած...»:

Առաջին խօսք առնողը եղաւ Միաբանութեան Ընդհանրական Աբբայ Կ. Եղիա Վրդ. Քիլաղպեան որ հայերէնով խօսքն ուղղելով Սիւնիքի առաջնորդ Աբրահամ եպս. Մկրտչեանին, որպէս Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գարեգին Բ.-ի ներկայացուցիչ, ըսաւ.

«Ի խորոց սրտի իմ եւ բոլոր Միաբանութեան կողմէ շնորհակալութիւնս կը յայտնեմ Ձեզի եւ Ձեր միջոցով Վեհափառ Հայրապետին, որ լաւագոյն ձեռով ուզեց ոչ միայն հայոց քրիստոնէութեան 1700-ամեակը վերապրեցնել մեր ժողովուրդին, այլ նաեւ այս փարի նոյնքան սրբաւոր ամիթ ընծայեց վերաշխուժացնելու համար հայոց հաւաքը եւ քրիստոնէական վկայութիւն մը փալու ամբողջ աշխարհին... «Էջ Միածինն ի Կօրէ...»՝ իսկապէս Միածինն իջաւ քրիստոնէայ հայտ սրտին մէջ եւ լոյսով ողողեց հայտ գողգոթայի ճանապարհը... հանդիպեցաւ հայուն, եկեղեցականին, զօրականին, քաղաքացիին, գեղջուկին, որոյ յուշարձանն է Էջմիածնի Մայր Տաճարը, որմէ ընծիւղեցան մեր հազարատր մարեանները, խաչքարները, վանքերը որ առնելով Ս. Էջմիածնի լոյսը՝ փարածեցին ամբողջ աշխարհին:

Մեր ցուցահանդէսը, նուիրուած Ս. Էջմիածնին, կ'ուզէ փոքր նպաստ մը բերել ի նպաստ համամարդկային եւ քրիստոնէական արժէքներու»:

Այս խօսքը իրաւերէնով ուղղելով Ամենապարի Ծիրանատր-Պապրիարքին եւ ներկայ հաւաքացեալներուն, շարունակեց.

«Այն, որ չի յիշեր իր հարազատ պարմութիւնը, չի յարգէր իր ընտանիքին հիմնական թուականները, իր ժողովուրդին, մշակոյթին եւ հաւաքին գլխաւոր փարեղարձները, դաւապարտուած է մարդկութեան պարմութենէն վերջնականապէս ջնջուելու... Այս ցուցահանդէսով մենք կը ջանանք մեր բաժինը բերել պարմական այնպիսի կարեւոր դէպքի մը, որով լոյս ծագեցաւ Հայոց երկրին վրայ եւ այսօր ալ, երբ մարդկութիւնը կը փարպղնի կրօնական ընդհանուր գաղափարէն մէջ, մեզի կու փայ նոր եռանդ եւ խանդ՝ արծարծելու Լուսաւորչեան մեր հաւաքը»:

Այս ցուցահանդեսը նշան մըն է նաեւ, թէ ինչպէս փոքր ժողովուրդ մը կրցած է պահել իր հաւաքքի խորհրդանիշներն ու փաճարները, հակառակ բոլոր փեսակի հալածանքներու եւ կոտորածներու...:

Վենետիկի Ծիրանաւոր-Պարփարքը՝ Անճելօ Սքօլա, Ծիրանաւոր Ռացինկէրէն մէջբերում մը ընելով ԵԿԵՂԵՑԻԻ մասին որպէս արարողութեան ծառայութիւն մատուցող կառոյց, անկցոյց.

«Այս իմաստով առնուած, քօնել Էջմիածնի Մայր Տաճարին 1700-ամեակը՝ մենաշնորհեալ առիթ մըն է շնորհակալութիւն յայտնելու Աստուծոյ, հայ ժողովուրդի քրիստոնեայ հաւաքքին հանդէպ ունեցած հաւաքարմութեան համար:

Տաճարին խորհուրդով հոն ներկայ է այն ժողովուրդը, որ իր հաւաքքը կը մատուցանէ. եւ հայերը անցնալին, ինչպէս ներկայիս, նահապակութեան ասպիճան հաստատապէս կը վկայեն, թէ ինչպէս իրենց քրիստոնեայ հաւաքքը կը կերպարանաւորի՝ մարդկային իրականութիւնները՝ նոր ինքնութիւն մը փալով անձին եւ ժողովուրդին:

Վենետիկ իր հեռաքեա քաղաքականութեամբ 1700-ական թուականներուն սիրայօժար ընդունեց Ձեր Վանական Հասարակութիւնը, իր հարուստ աւանդութիւններով այսօր Ս. Ղազարի կղզին թանկագին քարի մը նման կը փայլի ոչ միայն հայութեան մէջ, այլև մեծ նուէր մըն է Վենետիկի հասարակութեան եւ Եկեղեցիին:

Իմ մաղթանքներս յարկապէս ուղղուած Գերաշնորհ Արքահամ Սրբազանին՝ Սիւնիքի առաջնորդին, պարտիրակ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գարեգին Բ.-ի, Մխիթարեան Միաբանութեան եւ ձեզի ամենուր, կը քաղեմ Յովհաննէս Պօղոս Բ. Պապի առաքելական նամակէն ուղղուած հայ ժողովուրդին Քրիստոնէութեան 1700-ամեակի առիթով. «Հայերը խաղաղութեան եւ ջանասիրութեան դեսպաններ, աշխարհը շրջեցան եւ իրենց բազուկներու ծանր աշխատանքով, թանկագին նպաստ մը բերին՝ բարեփոխելու եւ աւելի մօտեցնելու Հօր Աստուծոյ սիրոյ ծրագիրին: Քրիստոնեայ աշխարհը երջանիկ է, որ հայ ազգը կայ եւ կ'ապրի վեհանձնօրէն եւ հաւաքարմօրէն եւ կը մաղթէ, որ ամենուրեք գտնէ հասկացողութիւն եւ համակրանք...»:

Պարմական այս խառնաշփոթ օրերուն ոչ միայն քրիստոնեաները, այլև համայն մարդկութիւնը պէքք ունի հայ քրիստոնեայ ժողովուրդի վկայութեան...»:

Հուսկ խօսք առաւ Արքահամ եպս. Մկրտչեան, առաջնորդ Սիւնեաց թեմի եւ ներկայացուցիչ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գարեգին Բ.-ի:

«Մեծ ուրախութեամբ կը հաղորդեմ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին Հայրապետական ողջոյնները Վենետիկի Ծիրանաւոր-Պարփարքին, Մխիթարեան Միաբանութեան Արքահօր եւ մեծարգոյ Հայրերուն, ինչպէս նաեւ բոլոր ներկաներուն:

Էջմիածինը կը հանդիսանայ քրիստոնեայ Հայաստանի առաջին սրբաբնակ, Մայր Եկեղեցին, կրակարան մեր հաւաքքին, ուր իջաւ Միածին Որդին՝ արեգակնային լոյսի փայլքով լուսատւելու հայութիւնը Աւետարանի ճշմարտութիւններով եւ ուր Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ, Ս. Թադէոս-Բարդուղիմէոս Առաքելներէն ժառանգութիւն ստացած Աւետարանի կայծը վերածեց հրդեհի, հրդեհելով ոչ միայն հայութիւնը, այլ անոր միջոցով մարդկութիւնը հաւաքքով սրելով իր մշակոյթով... Եւ դարեր շարունակ պետականութիւնը կորսնցուցած հայ ժողովուրդը մնաց անսասան իր հաւաքքին մէջ, հաւաքարիմ իր նախնիքներուն, կառչած իր Եկեղեցիին կրցաւ դարերու արհաւիրքներէն անսասան պահել իր հաւաքքը՝

շնորհիւ իր Եկեղեցիին, որուն սրբաբար աիշը կու գայ հեռուներէն՝ Միաձնատէջ Ս. Խոշորանէն...:

Ներկայ ցուցահանդէսը, մեր սրտին սիրելի է. ան թէւ փոքր հայ ազգին մշակոյթի մէկ ցոլացումն է. բայց մեր սրտին շատ հարազատ է, հոն պարկերուած է համեստ չափերով մեր քրիստոնէայ հաւաքին հզօրութիւնը:

Վերջին խօսք առնողը եղաւ Հ. Յարութիւն վրդ. Պզտիկեան (Խալկերէն) բացայայտելով Էջմիածնի Մայր Տաճարին դերը ոչ միայն հայ ճարտարապետութեան պարմութեան մէջ, այլ առ հասարակ քրիստոնէայ ճարտարապետութեան՝ մեջբերելով քրիստոնէայ արուեստի պարմութեան դասախօս իր փրոֆէսորին, Քիրշալումի խօսքերը.

«Գմբէթը ծնած Էջմիածնի Մայր Տաճարին վրայ, Միքէլանճէլոյի մը հանճարով կրցաւ փառաւոր կերպով բազմիւ Ս. Պետրոսի Մայր տաճարի գագաթին...: Այդ գոյգ գմբէթներու միջեւ ծնաւ դարաւոր բարեկամական կապ մը ծիրանի գօտիի նման, անցեալի տալանտով միջեւ եւ փոթորիկներէ վերջ, երկու Եկեղեցիներն ու եկեղեցապետները եղբայրական ջերմ կապերով օրինակ կրնան հանդիսանալ արեւելեան եւ արեւմտեան Եկեղեցիներու միջեւ քրիստոնէական հոգիով գործակցութեան: Յարգոյ վարդապետը խօսեցաւ նաեւ հայկական ճարտարապետական կոթողներու պարզութեան եւ կառոյցային տեսանկիւնէն ստացած գիպարուեստական բարձր մակարդակին ըլլալով հիմնականօրէն քարի ճարտարապետութիւն եւ երկրաշարժային աւանդական գօտիի մը վրայ գրկուելով, ստեղծած է շինարարական այնպիսի հնարքներ, որոնք հետագային օգտագործուելով արեւմտեան ճարտարապետներէն՝ կարելի եղած է բարձրացնել հսկայածաւալ «գաթէտրալներ», ոսման եւ գոթական գոյգ ոճերով»:

Աբբահայրը օրուան գոյգ բարձրաստիճան հիւրերը եւ ներկայ բազմութիւնը հրաւիրեց ցուցահանդէսը այցելելու, վանքին կամարակապ քարայրապակի երկայնքին սփռուած մօտ 80 տապաքի եւ լուսանկարչական արտադրութիւններ, Ս. Ղազարի դիւանէն եւ հնարիւր գիրքերէն քաղուած, ներկաները ստացան գոհացուցիչ բացաւորութիւն իւրաքանչիւր նկարի առջեւ, եւ Ծիրանաւոր-Պարբիարքը, խանդավառուած Հայաստանի եւ Ս. Էջմիածնի տեսարժան վայրերու կուսական գեղեցկութենէն, ջերմ փափաք յայտնեց ՌԻՍՏԱՄԻՈՐՎ-ԿԱՆ ԱՅՅ ՏԱՂՈՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆ:

Սրտիկան Սրապեան սրահին մէջ հիւրերն անակնկալի եկան՝ ցուցադրուած տեսնելով Ֆրանչեսքօ Շունիոյի հրաշալի իւղանկարը Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի, 300 տարեկան պատարաւ Տրդատի մկրտութիւնը ներկայացնող... Եւ գեղարուեստական հրապարակութիւններու փունջ մը նուիրուած Ս. Էջմիածնի եւ հայ եկեղեցական ճարտարապետութեան, խնամքով ներկայացուած:

Հոսկ տեղի ունեցաւ ինքնածառայական յոբնկայս ընթրիք մը բոլոր ներկաներուն մասնակցութեամբ, ուր Անճէյօ Մթօլա՝ Ծիրանաւոր-Պարբիարքը, բաժակը բարձրացուց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, անոր ներկայացուցիչ Աբրահամ Սրբազանին, Մխիթարեան Միաբանութեան եւ հայ ժողովուրդին կենաց մաղթելով հաւաքարմութիւն Ս. Գրիգորի հաւաքին, Քրիստոսի Եկեղեցիին եւ երջանիկ ապագա Հայաստանի նորաստեղծ Հանրապետութեան:

ՀԱՅՐ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՎՐԴ. ՊԶՏԻԿԵԱՆ
Միաբան Մխիթարեան Միաբանութեան